

ეთნოლოგია / Ethnology

Modern Aspects of Ajarian Handiwork (Knitting, Embroidering and Coloring)

აკარული ხელსაქმის თანამედროვე ასპექტები
(ღებვა, ქსოვა, ორნამენტი)

Lia Lursmanashvili

Doctor of Technical Sciences,
Technical University of Georgia, professor,
E-mail: l.lursmanashvili@yahoo
Tel: +995 593 61 93 76

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9453-5820>

Nino Khabeishvili

Doctor of Technical Sciences,
Faculty of Architecture, Urbanism and Design
Head of risk assurance service, professor,
E-mail: n.khabeishvili@gtu.ge
Tel: +995 599 23 36 11

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0044-4221>

Gulnara Kvantidze

Senior Curator of the National Museum of Georgia
Academic doctor
Email: gegulikovkantidze@yahoo.com
Tel: +995 577 57 03 47

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5582-0693>

Nato Pailodze

Academic Doctor of Engineering Sciences,
Akaki Tsereteli State University Assistant Professor,
e-mail: nato.pailodze@atsu.edu.ge
Tel: ++995 577 62 53 71

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7298-6281>

Nanuli Abesadze

Academic Doctor of Engineering Sciences,
Akaki Tsereteli State University guest teacher,
e-mail: Nanuli.abesadze@atsu.edu.ge
Tel: +995 568 383 709

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5191-544X>

Abstract: Inevitable globalization makes it essential for small countries to maintain their national identity in order to manifest themselves in the modern world. Proper care of own cultural heritage is nation's pivotal priority, the cornerstone of society's prosperity. Georgian culture is continuously rejuvenating national treasure that is a unique blend of traditions and modernity. Cultural heritage is a fathomless source of country's continuous development, society's self-awareness, aestheticism, spirituality, intellectual development and the mainspring for the harmonious society.

Close cooperation with tourism, one of the highly prioritized industries in modern Georgian economy, will help all other industries in their revival. Growing needs of tourists can be met by the local resources if economic activity will be increased in the respective industries. Based on tourists needs, different types of products must be created that will simultaneously showcase both, our aesthetic tastes in arts and experience in using modern technologies.

This study is focused on the Adjarian handiwork, specifically modern aspects of weaving, coloring, embroidering and ornamentation.

Goal of the study is to inform scientific society about the similarity levels of fabric types, weaving, embroidering, and coloring techniques between historical ornaments and modern, XXI century, Adjarian knitting and embroidering art products (clothing accessories, home décor etc.)

For the study of historical ornaments finished products, photo, audio (interviews with locals) and video evidences were gathered by the group of scientists that traveled various mountainous regions of Adjara in 2023. Parallel study of the authentic modern knitting and embroidering products were conducted using the items stored in private (family) collections all around Adjarian region.

The research was carried out with the funding of Shota Rustaveli National Science Foundation (№ FR-21-19932) of Georgia.

Key words: Georgian ornament, dyeing, knitting, Adjarian handiwork, tradition.

ლია ლურსმანაშვილი
ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი,
ელ.ფოსტა: l.lursmanashvili@yahoo
ტელ: +995 593 61 93 76
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9453-5820>

ნინო ხაბეიშვილი

ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ელ.ფოსტა: n.khabeishvili@gtu.ge
ტელ: +995 599 23 36 11
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0044-4221>

გულნარა კვანტიძე

ისტორიის აკადემიური დოქტორი
საქართველოს ეროვნული მუზეუმის უფროსი კურატორი
ელ.ფოსტა: gegulikokvantidze@yahoo.com
ტელ: +995 577 57 03 47
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5582-0693>

ნატო ფაილოძე

საინჟინრო მეცნიერებების აკადემიური დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი,
ელ.ფოსტა: nato.pailodze@atsu.edu.ge
ტელ: +995 577 62 53 71
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7298-6281>

ნანული აბესაძე

საინჟინრო მეცნიერებების აკადემიური დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოწვეული პედაგოგი,
ელ-ფოსტა: Nanuli.abesadze@atsu.edu.ge
ტელ: +995 568 383 709
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5191-544X>

აბსტრაქტი: გლობალური გამოწვევების ფონზე, მცირერიცხოვანი ერის კულტურის თვითმყოფადობის შენარჩუნებისა და მისი თანამედროვე სამყაროში დამკვიდრებისთვის, კულტურული მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობა და სისტემატური განვითარება ქვეყნის უმნიშვნელოვანესი პრიორიტეტი და საზოგადოების კეთილდღეობის წინაპირობაა. საქართველოს კულტურა უნიკალური ეროვნული საგანძურია, რომელშიც ტრადიცია და თანამედროვეობა ორგანულადაა შერწყმული, ხოლო თვითგანახლების უნარი უწყვეტი პროცესია. კულტურული მემკვიდრეობა საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების, განათლების, აზროვნებისა და ესთეტიზაციის, ინტელექტის, სულიერების, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების წყარო და ჰარმონიული საზოგადოების ფორმირების საწინდარია.

საქართველოში მრეწველობის აღორძინებას მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ტურიზმი. ტურისტთა გაზრდილი მოთხოვნების დაკმაყოფილება სავსებით შესაძლებელია ადგილობრივი რესურსებისა და პოტენციალის ბაზაზე ამა თუ იმ სფეროში სამეურნეო საქმიანობის განვითარებით. უნდა შეიქმნას პროდუქციის ისეთი სახეობები, რომელიც ტურისტთა მოთხოვნების ნუსხაში აღმოჩნდება და ამავე დროს, უფრო მეტად წარმოაჩენენ ჩვენს მხატვრულ ესთეტიკურ გემოვნებას, სამეწარმეო ტექნოლოგიურ ცოდნასა და გამოცდილებას.

ნაშრომში წარმოდგენილია აჭარული ხელსაქმის, კერძოდ ქსოვის, ღებვის, ქარგვისა და ორნამენტის თანამედროვე ასპექტების კვლევა.

კვლევის მიზანია, სამეცნიერო მიმოქცევაში შემოტანილ იქნას ინფორმაცია XXI საუკუნის ეთნოგრაფიულ ყოფაში დამზადებული აჭარული ნაქსოვი ნაწარმისა და მხატვრული ნაქარგობის (სამოსის აქსესუარები, დეკორატიული ნივთები და სხვ.), მასალის რაობის, ქსოვისა და ქარგვის ტექნიკის, ფერის მიღებისა და დეკორის ტრადიციულ ორნამენტთან მსგავსების ხარისხის შესახებ.

საკვლევ ობიექტებს, რომელიც ნივთიერის გარდა მოიცავს ფოტო, აუდიო (ინტერვიუები კულტურული მემკვიდრეობის მატარებლებთან) და ვიდეო მასალას, მეცნიერთა ჯგუფმა თავი მოუყარა 2023 წელს მაღალმთიანი აჭარის სხვადასხვა რეგიონში განხორციელებული ექსპედიციის დროს. თანამედროვე ნაქსოვი და ნაქარგი პროდუქციის კვლევის თვალსაზრისით პარალელურ მასალად გამოყენებულია აჭარის რეგიონულ, კერძოდ მუზეუმებში დაცული და ყოფაში (ოჯახებში) შემორჩენილი ავთენტური ნივთიერი მასალა⁸².

კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის (№ FR-21-19932) დაფინანსებით.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ორნამენტი, ღებვა, ქსოვა, აჭარული ხელსაქმე, ტრადიცია.

***

შესავალი. მცირერიცხოვანი ერის კულტურის თვითმყოფადობის შენარჩუნებისა და მისი თანამედროვე სამყაროში დამკვიდრებისთვის, კულტურული მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობა, დაცვა და სისტემატური განვითარება ქვეყნის უმნიშვნელოვანესი პრიორიტეტი და საზოგადოების კეთილდღეობის წინაპირობაა.

საქართველოს კულტურა უნიკალური ეროვნული საგანძურია, რომელშიც ტრადიცია და თანამედროვეობა ორგანულადაა შერწყმული,

ხოლო თვითგანახლების უნარი უწყვეტი პროცესია. კულტურული მემკვიდრეობა საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების, განათლების, აზროვნებისა და ესთეტიზაციის, ინტელექტის, სულიერების, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების წყარო და ჰარმონიული საზოგადოების ფორმირების საწინდარია. საქართველოში მრეწველობის აღორძინებას მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს თანამშრომლობა ქვეყნის პრიორიტეტულ ნუსხაში მოქცეულ სფეროსთან-ტურიზმთან. ტურისტთა გაზრდილი მოთხოვნების დაკმაყოფილება სავსებით შესაძლებელია ადგილობრივი რესურსებისა და პოტენციალის ბაზაზე ამა თუ იმ სფეროში სამეურნეო საქმიანობის განვითარებით. უნდა შეიქმნას პროდუქციის ისეთი სახეობები, რომელიც ტურისტთა მოთხოვნების ნუსხაში აღმოჩნდება და ამავე დროს უფრო მეტად წარმოაჩენენ ჩვენს მხატვრულ ესთეტიკურ გემოვნებას, სამეწარმეო ტექნოლოგიურ ცოდნასა და გამოცდილებას.

ქართული მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ტრადიციული დარგები ტურიზმის ინტერესთა სფეროშია მოქცეული. აქედან გამომდინარე, ასეთი ტექნოლოგიის დამუშავება და დახვეწა ხელს შეუწყობს მაღალი ხარისხისა და გაუმჯობესებული სამომხმარებლო თვისებების ნაწარმის დამზადებას.

უაღრესად საყურადღებოა ნატურალური ნედლეულის გამოყენების, ნარჩენების მინიმალიზაციისა და ღებვის ეკოლოგიური უსაფრთხოების საკითხები, რაც ეკონომიკურადაც მიზანშეწონილია.

ნაშრომში წარმოდგენილია აჭარული ხელსაქმის, კერძოდ ქსოვის, ღებვის, ქარგვისა და ორნამენტის თანამედროვე ასპექტების კვლევა.

საზოგადოდ, აჭარული ხელსაქმის თანამედროვე ასპექტებს აქტიურად სწავლობენ ქართველი მკვლევარები და შესაბამისად პუბლიკაციებში განიხილავენ სხვადასხვა ნიმუშებზე (ნაქსოვი ნაწარმი, ქვის რელიეფები, ჭედურობა, სამკაულები, და ა. შ.) გამოსახული ორნამენტების კვლევლებს. ბოლოდროინდელი ქართული პუბლიკაციებიდან აღსანიშნავია ნ. რაზმაძის „ქსოვილის ორნამენტი აჭარიდან“ (თბილისი, 2021), ლ. ლურსმანაშვილის „Color Harmonization in Georgian Ornaments“ (თბილისი, 2022), გ. კვანტიძის „Modern Aspects of Tushetian Handicraft (Coloring, Knitting, Decor)“ (გორი, 2023), ნ. ქარციძის „Glazed ceramic vessel with the image of a bird from the Kutaisi Historical Museum“ (Liverpool, United Kingdom, 2024) და სხვა მკვლევართა ნაშრომები.

მეთოდები: კვლევის მიზანია, სამეცნიერო მიმოქცევაში შემოტანილ იქნას ინფორმაცია XXI-ე საუკუნის ეთნოგრაფიულ ყოფაში დამზადებული აჭარული ნაქსოვი ნაწარმისა და მხატვრული ნაქარგობის (სამოსის აქსესუარები, დეკორატიული ნივთები და სხვ.) მასალის რაობის, ქსოვისა და ქარგვის ტექნიკის, ფერის მიღებისა და დეკორის ტრადიციულ ორნამენტთან მსგავსების ხარისხის შესახებ.

საკვლევ ობიექტებს, რომელიც ნივთიერის გარდა მოიცავს ფოტო, აუდიო (ინტერვიუები კულტურული მემკვიდრეობის მატარებლებთან) და ვიდეო მასალას, მეცნიერთა ჯგუფმა თავი მოუყარა 2023 წელს მაღალმთიანი აჭარის სხვადასხვა რეგიონში განხორციელებული ექსპედიციის დროს. თანამედროვე ნაქსოვი და ნაქარგი პროდუქციის კვლევის თვალსაზრისით პარალელურ მასალად გამოყენებულია აჭარის რეგიონულ, კერძო მუზეუმებში დაცული და ყოფაში (ოჯახებში) შემორჩენილი ავთენტური ნივთიერი მასალა.

კვლევის ამ ეტაპზე გამოვლინდა გარკვეული სახის უზუსტობები და დარღვევები როგორც ფერების, ასევე ორნამენტის თვალსაზრისით. ამავდროულად დაფიქსირდა ტრადიციული მეთოდებით ქსოვისა და ქარგვის ტექნიკის გამოყენება და სხვ.

მსჯელობა: რთვა და ქსოვა ისტორიულად შორეულ წარსულში, ჯერ კიდევ ნეოლითური ეპოქის ხანაში ჩაისახა, რისი დასტურიცაა არქეოლოგიურ მასალაში აღმოჩენილი ქსოვილის ნაშთები, ძაფის დასამზადებელი ხელსაწყოები და საქსოვი იარაღები. მარყუჟულ ქსოვილებს ადამიანი ძველთაგანვე აწარმოებდა. მისი საწყისი ფორმები მარყუჟული წვნის წესიდან მომდინარეობს.

ქართული ხალხური ტრადიციული ქსოვის წესების შესწავლა მრავალმხრივ საინტერესოა, როგორც ტექნიკის ისტორიის, ისე მატერიალური კულტურის ისტორიის თვალსაზრისით. დღეისათვის ის აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს, როგორც გამოყენებითი ხელოვნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგი, რომელიც ტექსტილური ინდუსტრიის კვალდაკვალ ინარჩუნებს ცხოველმყოფელობას.

ხალხური ქსოვის ერთ-ერთი სახეობაა – ჩხირებით „წინდურად ქსოვა“. იგი ფართოდ იყო და არის გავრცელებული საქართველოს, კავკასიის, ევროპისა და აზიის ხალხთა ყოფაში. ჩხირებით ნაქსოვის მსოფლიოში ყველაზე უძველესი ნიმუში მოპოვებულ იქნა საქართველოს არქეოლოგიურ ძეგლზე, სტეფანწმინდაში, „ყაზბეგის განძთან“ ერთად (ძვ.წ. VII-VI სს.).

ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით, საქართველოში ჩხირებით იქსოვებოდა ძირითადად სამოსის ელემენტები: ფეხსამოსი – წინდა-პაიჭი, ფეხსაცმელი – თათები, ძირგამოკერებული თათი, თათმანი, ჩარუხი, ფაჩუჩი, მესი, ქალამანი (კახეთი, ქართლი, იმერეთი, მესხეთი, აჭარა), ხელთათმანი, ქუდი, თავშალი, მხრის შალი, შარვალი, პალტო, კერესი, ხალათი, ჩიხორა (ქვედატანი), ქისა და სხვ.

ნაქსოვი წარმოადგენს მარყუჟული თვლების რიგს, რომელიც წარმოქმნილია ერთი უწყვეტი ძაფისაგან. ყოველი მომდევნო რიგი მარყუჟების საშუალებით უკავშირდება წინა რიგს. თვლები ერთმანეთთან გარკვეული კანონზომიერებითაა გადახლართული, რითაც შექმნილია თვლების რიგი, როგორც ჰორიზონტალურად, ისე ვერტიკალურად.

ჩხირებით ქსოვის დროს საქსოვ მასალად ძრითადად მატყლი იყო გამოყენებული. იყენებდნენ აბრეშუმსა და ბამბასაც. ნაქსოვზე სახეების გამოყვანის მიზნით ზოგჯერ ოქროსა და ვერცხლის ძაფსაც ხმარობდნენ. საბა ძაფის შესახებ შემდეგნაირ განმარტებას იძლევა: „ძაფი არს წვრილად დართული აბრეშუმი, ყაჭი, სელი და მისთანანი; შითი წვრილი მატყლის ძაფი და ღაზლი-სხვილი; აშვი-რკინისა და სპილენძის ძაფი და ოქროსთმა-ოქროსა და ვერცხლის ძაფი. წვრილი ნასთი და წმინდა ნასთი წვრილი. მატყლის ნართით (აჭარაში „ღაზლი“) ქსოვდნენ როგორც დაბალყელიან, ისე მაღალყელიან წინდებს, პაჭიჭებს, ფეხსაცმელებს-თათებს, ქუდებს, შარვალს, ზედატანს, მხრის შალებს, თავშელებსა და სხვ. ხოლო აბრეშუმის, ყაჭისა და ბამბის ძაფისაგან მაღალყელიანი წინდები, პაიჭები, ხელთათმანები, ქისა და თავსაფარი იქსოვებოდა. საქსოვ ძაფს ძირითადად სახლში ამზადებდნენ. მატყლს რეცხავდნენ, ჩეჩავდნენ, ართავდნენ თითისტარზე ან ჯარაზე. ნართის ხარისხს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ნაქსოვის იერსახისათვის. ამიტომ, მის დამუშავებას განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ და იცავდნენ შემდეგ პირობებს:

1. ნართი თანაბრად უნდა ყოფილიყო დართული, რადგან არათანაბარი სისქის ნართიდან ქსოვილიც არათანაბარი გამოდიოდა.

2. ნართი არ უნდა ყოფილიყო ზედმეტად შეგრებილი. იგი რომ ზედმეტად არ დაგრებილიყო, საჭირო იყო ზომიერების დაცვა როგორც რთვის, ასევე ძაფის დროს. ზომაზე მეტად დაგრებილი ნართი ჩხირებით ქსოვისას იგრიხებოდა და ქსოვილიც უხეში, „ხმელი“ გამოდიოდა. ამიტომ, ნართი რომ რბილი გამოსულიყო, სპეციალურად რბილ მატყლს არჩევდნენ. ამ მხრივ საუკეთესო იყო ბატკნის მატყლი. თუ ასეთი ნართისათვის ზრდადამთავრებული ცხვრის მატყლს იყენებდნენ, მაშინ ჩეჩვისას გრძელ ბეწვებს მოაშორებდნენ. ძაფის სისწორისა და სისუფთავის მიზნით ნართს სპეციალური ჩხირით, რომელსაც სახვეწს უწოდებდნენ ასუფთავებდნენ. სახვეწი ლითონის წვრილ ჩხირს წარმოადგენდა და მის ნაცვლად ზოგჯერ წინდის ჩხირსაც იყენებდნენ. ზოგიერთი ნაწარმის (მხრის შალები, თავშელები, ზოგჯერ წინდაც). მოსაქსოვად დაუმახავ ნართსაც იყენებდნენ. დუნედ დართული ძაფისაგან მოქსოვილი ნივთები საპონწყალში გარეცხვის დროს კარგად ითელებოდა.

დართულ-დამახულ ნართს, რა მასალისაგანაც არ უნდა ყოფილიყო დამზადებული, ხშირად წინასწარ ღებავდნენ სხვადასხვა ფერად. ამისათვის იყენებდნენ ბუნებრივ მცენარეულ საღებარებს. მცენარეული წარმოშობის საღებარი უფრო მყარია, გამძლე და უხუნადი. შესაღებად გამოიყენებოდა: ნარინჯბალახი, კანაფი, თრიმლი, ენდრო, თხმელა, რკო, წყავი, ვაშლის ხის ქერქი, კაკლის ნაჭუჭები (ღეჭებო), ხახვის ფურცელი, ჭიაფერა, ნიგვზის ფოთლები, თუთის ფოთლები, დამწვარი შინდის წვენი, ნაცარწმენდილი, მუხის ქერქი (ნედლი). დიდი გამოყენება ჰქონდა ბალახეულს: წალიკას,

ლევანს, კანაფურას, დვალურას, ჭინჭარს, მაკაფია ბალახსა და სხვ. კარჭლის წებერა ლებავს წაბლისფრად, ლევანი – ყავისფრად, წალიკა – ყვითლად, ნარინჯბალახი – ნარინჯისფრად, ენდრო – წითლად, მაკაფია ბალახი – ყავისფრად, ჭინჭარი – მწვანედ, კანაფი, დვალურა, მუხისა და ვაშლის ქერეჭი – ყვითლად და სხვ. მცენარეულ საღებავებში ურევდნენ შაბს, მარილს, ნაცრის-ძალს/ნაცრის ტუტას. ასე შემზადებული საღებავი ძლიერად ეკიდება ნართს.

აჭარაში ძირითად ფერებად ითვლება: წითელი (ყირმიზი), ყვითელი, ვარდისფერი (ფემბერეგი), მწვანე (იემილი), ყავისფერი (ყეფერენგი), ინისფერი, კვერცხის გულის ფერი, ნარინჯისფერი, ჟანგისფერი, ჭიაფერასფერი, ხახვის ფურცლისფერი ფერი.

„წინდური“ წესით ქსოვისას იყენებდნენ 2 ან 5 ჩხირს. საქსოვი ჩხირები ორნაირი იყო: ა. „წინდის ჩხირები“ – დაახლოებით 1 მტკაველი სიგრძის ლითონის ჩხირია, რომლის წვერები გლუვია, სიგლუვე ხელს უწყობს, რომ ქსოვის დროს ნართი არ გაიძენდოს. ბ. „შალის ჩხირები“ – წინდის ჩხირებზე თითქმის ორჯერ გრძელია და უფრო სქელი. მას ლითონის, შინდის ხის ან ბამბუკისაგან ამზადებდნენ. შალის ჩხირის ერთი ბოლო, საქსოვი თავი, გლუვი წვერით თავდება, მეორე ბოლო მოკაულია ან გამსხვილებული. წინდის ჩხირებით ქსოვისას ხუთ ჩხირს იყენებდნენ, ხოლო შალის ჩხირებით ქსოვისას – ორს. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში წინდის საქსოვად ხის ჩხირებსაც იყენებდნენ, რომელსაც შინდის, თხილისა და ურთხმელის ხისაგან ამზადებდნენ. ქსოვის დაწყების წინ, გათვალისწინებული უნდა ყოფილიყო ძაფის სიმსხოდან გამომდინარე ჩხირების ზომა. ამიტომ, აბრეშუმისა და ბამბის ძაფით ქსოვისას წმინდა ჩხირებს ხმარობდნენ, ხოლო მატყლის ნართისათვის შედარებით მსხვილ ჩხირებს ხმარობდნენ. ჩხირებით ქსოვისას საჭიროა ქსოვილის ყველა თვალი თანაბარი ზომისა იყოს. მქსოველს ძაფი მარცხენა ხელის საჩვენებელ თითზე აქვს გადახვეული და ძაფიც თავისუფლად უჭირავს. ძაფი არ უნდა უჭერდეს, რომ თვალი თანაბარი ზომის გამოვიდეს. ზომაზე დიდთვლებიანი ქსოვილი თხელი, არამტკიცე გამოდის „გაწლაწული“, ასეთ ქსოვილს გამძლეობაც ნაკლები აქვს. იმ შემთხვევაში, თუ თვლები ზომაზე ნაკლებია, ქსოვილი ხმელი, მოუხეშავი გამოდის. ელასტიურობაც ზომაზე ნაკლები აქვს. ქსოვა 2 ჩხირით წარმოებს თუ 5-ით, თვლები გამოკრეფა – ქსოვა 2 ჩხირით ხდება, დანარჩენი ჩხირები რიგრიგობით იღებს მონაწილეობას. ერთი ჩხირი მარცხენა ხელში უჭრავთ, მეორე კი მარჯვენაში. ჩხირი ძირითადად 3 თითს უჭირავს – ცერს, საჩვენებელსა და შუა თითს. საქსოვი ძაფის ნაწილი მარცხენა ხელის საჩვენებელ თითზეა გადახვეული. ქსოვა უმთავრესად მარჯვენა ჩხირით წარმოებს, რადგან ქსოვის მიმართულებაც მარჯვნიდან მარცხნივ მიმდინარეობს. მარცხენა ჩხირი ქსოვის პროცესში შედარებით პასიურ მდგომარეობაშია. მხოლოდ ქსოვის

დამთავრებისას, ე.წ. პირის გადაქნისას მარცხენა ჩხირიც თანაბრად მონაწილეობს.

ქსოვა იწყება თვლების ჩაწყობით, რაც ერთი ან ორად მოკეცილი ძაფით სრულდება 2 ან 3 ჩხირზე. 2 ჩხირით ქსოვისას თვლებს 2 ჩხირზე ჩააწყობენ, ხოლო 5 ჩხირით ქსოვისას 2-ზე ან 3-ზე. განსაზღვრული რაოდენობს თვლების ჩაწყობის შემდეგ ერთ ჩხირს გამოაცლიან რომ ჩაწყობილი თვლები მოდუნდეს და ჩხირს ადვილად შეემლოს ქსოვისას ახალი თვლების გამოღება-გამოკრეფა. ჩაწყობილი თვლების გამოკრეფა ხდება ცალმხრივ და ორმხრივ. „წინდას მოვქსოვთ ჭალებით, 5 ჭაღით დევწყებთ წინდის ქსოვას. ჯერ ნამატს ვქსოვთ. ნამატის მერე ვქსოვთ სწორეთ. მერე ფარცხს. ქუსლთან მისლამდე ფარცხია, ქუსლის შემდეგ – ყელი. ყელის ზეიდან პრუნჭულას გაკეთებთ და მერე გუდ, ქნით ყელს, გაკეთებთ წინდი ყელს ძაფს იდაყვზე მოახოვდით.“ შევლებევდით. იქნებოდა: იემლი (მწვანე), კევიფერაი, ნარინჯი, ყირმიზი, მორი (ლურჯი), ყვითელი, შავი” (ნოლაიდელი, 2017: 176). „გვქონდა ხუთი წინდის ჩხირი. ვიწყებთ ქსოვას. დეიწყოვ შვიდ თვალ. გადმუაცვამ, გადმუაცვამ, ეი და, მერე უმატებ თან ქენერებში (კიდებზე). დიდი გინდა, ბევრ თვალ გახდი, პაწაი გინდა, დატევ. ჯერ მოქსოვ ტუჩს. მერე ახვალ საქუსარზე. მერე წახვალ – ზედას, ყელს, გუუკეთებ, მერე პრუნჭიას მოქსოვ, მერე უკვეთავ და წინდიყელს დუუტიებ” (ნოლაიდელი, 2017: 92), “წინდის ქსოვის დროს ჯერ ნამატინა ავათაო, მერე თათი ავათაონა, ქუსლი გამუაზა. მერე ყელს მოქსოვ და გადქნი. წინდა ვიცი ჭრელი, საია, პრუნჭულაი, წკენტიანი; ჯივანყაშიც ვიცი. ჭრელი წინდა ფერადი ძაფებითა მოქსოვილი, ნაწილ-ნაწილაა ფერადი; საია – სადეთ მოქსოვნილია, პრუნჭულაი – რეზინიანი რომაა; ჯივანყაშიც ფერად-ფერადია. ჭრელი კიდევ სხვანაირია“ (ნოლაიდელი, 2017: 168).

როგორც არქეოლოგიური, ისე ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით ცხადად ჩანს, რომ საქართველოში გავრცელებული ყოფილა ორი ტიპის საქსოვი მოწყობილობა: ვერტიკალური საქსოვი დაზგა ანუ ბეჭსაშუვრიანი საქსოვი ყდები და ჰორიზონტალური ანუ დგიმსავარცხლიანი საქსოვი მოწყობილობა. ჰორიზონტალურ საქსოვ დაზგებზე მხოლოდ ტანსაცმლისათვის განკუთვნილი ქსოვილები იქსოვებოდა. ვერტიკალურ დაზგებზე კი ქსოვდნენ როგორც შალს, ისე ხალიჩებს, ფარდაგეს, ჯეჯიმებს, ხურჯინსაფენებს, ხაკს და სხვ. საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვანაირი საქსოვი დაზგები იყო გავრცელებული. თუმცა, ზოგიერთ კუთხეში, ორივე ტიპის საქსოვი დაზგა თანაარსებობდა. საქართველოს მთიანეთში ძირითადად ვერტიკალური საქსოვი დაზგა გამოიყენებოდა. ბარში კი ჰორიზონტალური. ეს ორი დაზგა კონსტრუქციით მკვეთრად განსხვავდებოდა ერთმანეთსაგან.

დგიმ-სავარცხლიანი საქსოვი დაზგა ფართოდ იყო გავრცელებული საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. ამ ტიპის დაზგას კახეთში „საფეიქრო“-ს

უწოდებდნენ, გურიაში „სამექსლოზო“-ს, სამეგრელოში – „ომუალე“-ს, სვანეთში – „ლაჯმარ“-ს, ზემო რაჭაში – „ქსელს“, აჭარაში – „ქსელს“ და „საფრექო“-ს. ამ დაზგაზე იქსოვებოდა არამარტო შალის, არამედ აბრეშუმის, სელის და ბამბის ქსოვილებიც. განსხვავდებოდა მხოლოდ ამ ქსოვილებისათვის განკუთვნილი სავარცხლის სახეები. ყველაზე წმინდა სავარცხელი აბრეშუმის ქსოვილის მოსაქსოვად იხმარებოდა. ჰორიზონტალური საქსოვი დაზგა საქართველოში მიჩნეულია საქსოვი დაზგის უძველეს ტიპად. საქსოვი დაზგა წარმოადგენს 4 ბოძზე გაწყობილ საქსელს. აქედან წინა 2 დაბალია, ხოლო უკანა 2 მაღალი. ბოძებში გაყრილია ერთმანეთის პარალელურად წყვილი დირეები. საქსელის უკანა მხარეს დირეს დასობილი აქვს 19 ხის კბილი ძაფის განლაგებისათვის. უკანა ბოძებს თავი შეკრული აქვს ოთხკუთხედად სათავის ჯოხით. წინისაკენ გამოშვებულია 2 ოდნავ მოხრილი მკლავი, რომელზედაც დაგებულია ქსლის ჩამოსაკიდებელი ულუ 2 ტაბაკით.

საფრექო დიღია – ორ მეტრომდე სიგრძე და მეტრნახევრამდე სიგანე აქვს. „საფრექო ძირშია გადგმული“; აქვს ოთხი ყდა. აქვს, ასევე: დგიმი, სავარცხალი, მაქოქი/მაქვა, მაქვაში მასრა (მასურა), საფერხულები, ლილვი (ლივრი, რვილი, ლეირი, ლული, ლური). ლილვის გარგანი/ჯიხვი, დაშნები, ჩიტები/ თოკები/ჭიკჭიკები. საქსოვი დაზგის/ქსელი/საფრექო/ სამექსლო კეთდება წიფლის, ნამვის ან თელისაგან; სავარცხლის ყდა ხისაა, კბილები კი – ლერწმის კანის ან ბამბუკის, დგიმს ბამბის ძაფისაგან ამზადებენ. ვქსოვდით შალს საფრექოზე. ჯერ ძაფს დაქსელავდენ დოლაბზე, მემრე დგიმ-სავარცხალში გეიტანდენ, მერე საფრექოზე გადაადებდენ. ჩაქდებოდა ქალი შით და ქსოვდა. „საფრიქოს აქ საფერხულები, რომლებიც შეერთებული იყო დგამთან ბაწრებით. მოქსოვდი, ყდას მუუჯახებდი. მაქოქში მასრა იყო. მასრაზე იყო ძაფი-მისაქსველი. მისაქსველად ნაგულას იხმარდენ. სათვალავი იყო. სიფართე უნდა ყოფილიყო ასე, 20 სმ. სიგრძე, ზათი (კიდევ), რამდენიც გინდა, მოქსოვ – ხუთი, შვიდი, ათი ადლი“ (ნოღაიდელი, 2017: 92).

ჩვენი ქვეყნის საყოფაცხოვრებო და სამეურნეო ყოფის ვრცელი სპექტრიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს საუკუნეების განმავლობაში ჩამოყალიბებული და განვითარებული მატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის უმნიშვნელოვანესი ძეგლი - ქართული ორნამენტი.

ორნამენტი ქართულ ეთნოგრაფიულ სინამდვილეში მრავალფეროვნადაა წარმოდგენილი საერო-საეკლესიო სამოსში, ფეხსაცმელში, ხალიჩურ ნაწარმში, იარაღში, სამკაულში, ქვითხურობაში, ხითხურობაში, მეთუნეობაში და სხვ. ფერთა უხვი პალიტრითაა გადმოცემული ორნამენტი ფერწერულ იკონოგრაფიაში, ხელნაწერ წიგნებსა და მინიატიურებში. ორნამენტი, როგორც ქართული კულტურული

მემკვიდრეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლი, ეროვნული იდენტობისა და თვითმყოფადობის მატარებელია.

ქართულ სამეცნიერო სივრცეში ორნამენტი შესწავლილია როგორც მხატვრული, ასევე სიმბოლური თვალსაზრისით.

მიუხედავად საკითხის კვლევის არსებული მდგომარეობისა, ჯერ კიდევ არ მომხდარა ქართული ორნამენტის სისტემატიზაცია, ფორმისა და სიმბოლური მახასიათებლების მიხედვით და მათი რაციონალური გამოყენება საფეიქრო ტექნოლოგიებში, ორიგინალური ფორმისა და ფერის შენარჩუნებითა და დაცვით. ქართულ მეცნიერებაში ორნამენტის სიმბოლიკის კვლევის საკითხები სათავეს იღებს მეოცე საუკუნის დასაწყისიდან. თავდაპირველად, შესწავლის ობიექტი ორნამენტის ფორმის ანალიზი და სტილთა ისტორიული მონაცვლეობა იყო, რასაც შემდეგ დაემატა სემანტიკური საკითხების კვლევა. განუზომელია: ნიკო მარის, ივანე ჯავახიშვილის, სიმონ ჯანაშიას, გიორგი ჩუბინაშვილისა და სხვათა შრომები წინარე და შემდგომი ქრისტიანული კულტურის ობიექტების შესწავლაში.

ორნამენტული სიმბოლიკის კვლევას საქართველოში საფუძველი ჩაუყარა პროფესორმა გიორგი ჩიტაიამ თავის 1925 წელს გამოცემულ ნაშრომში, რომელიც ეძღვნებოდა სვანურ საკურცხილს, მან დაამუშავა სიცოცხლის ხის მოტივი ქართულ ორნამენტში, სადაც გამოყო 2 ტიპი: „ბარული“ ანუ ლაზური, რომელიც ძირითადად მცენარეულ და ცხოველურ მოტივებს შეიცავს და „მთისა“ – გეომეტრიული ორნამენტი.

სამწუხაროდ, დროის მსვლელობასთან თუ ისტორიულ კატაკლიზმებთან ერთად დღითიდღე იცვლება, კვდება და იკარგება აჭარული ხელსაქმე. იქაური ადამიანის სრულიად განსხვავებულ და შეცვლილ ბუნებრივ პირობებთან შეგუების უნარის, ტექნიკური პროგრესის თუ დროის მსახვრალი ხელის წყალობით თანდათან მივიწყების ბურუსით იმოსება აჭარული ხელოსნობისა და შინამრეწველობის ამსახველი მასალა, შესრულების ავთენტური ხერხები და ადათ-წესები, აჭარულ-ლაზური სამოსისა და აქსესუარების დეკორისა და კოსტიუმში გამოყენებული ძირითადი ფერების შესწავლის მიზნით, კვლევის ობიექტად ავირჩიეთ საქართველოს მუზეუმებში დაცული აჭარული და ლაზური ტრადიციული სამოსი და აქსესუარები, რომლებიც XIX-XX სს. განეკუთვნება. ასევე ველზე მოპოვებული მასალა. შესწავლილია დეკორის მასალა და შესრულების ტექნიკა. სიღრმისეული კვლევისათვის გამოყენებულია სამკაულზე, ხალიჩურ ნაწარმზე, ავეჯზე, სახლის ინტერირზე, ლითნისა და კერამიკულ საყოფაცხოვრებო დანიშნულების ნივთებზე დატანილი ორნამენტის სახეები.

კვლევის მიხედვით დადგინდა, რომ აღნიშნულ რეგიონში სამოსის შესამკობად ძირითადად იყენებდნენ აბრეშუმის ფერად ძაფებს, ვხვდებით ოქრომკედ-ვერცხლმკედით შესრულებულ ნაქარგობებსა, შესამკობად

გამოყენებული ჩანს ვიწრო და განიერი ბუზმენტები, არშიები, ყაისნალითა და ფირფიტებით ნაქსოვი ზონრები, თავსაბურავებ ამკობდნენ ლითონის სხვადასხვა ფორმისა და ზომის სამკაულებით და ფირფიტებით. სამოსის ერთ-ერთ ძირითად შესამკობელს ვერცხლის სარტყელები წარმოადგენს.

აღნიშნულ სამოსში გამოყენებული ორნამენტის სახეებიდან გეომეტრიული მოტივი პირვანდელია და მცენარეულ, ანთროპომორფულ და ზომომორფულთან შედარებით ძველია. რაც შეეხება ფერთა შეხამებას, აქ საქმე გვაქვს მეზობელი თურქეთის კულტურის ზეგავლენასთან, რომელიც მყვირალა ფერებით ხასიათდება. თუმცა გასათვალისწინებელია ის, რომ აჭარულ-ლაზურ კოსტიუმში მრავალრიცხოვანი ფერთა გამის ქართლი გემოვნებით ხდებოდა შეხამება.

ჩვენს ხელთ არსებული მასალის მიხედვით, აჭარულ-ლაზურ სამოსში დომინანტი ფერებია: ჟოლოსფერი, ყვითელი, ლურჯი, წითელი, მწვანე და შინდისფერი. დეკორი გეომეტრიულია. არც თუ იშვიათად ვხვდებით დახრილი ჯვრის კომპოზიციებს.

აჭარული ორნამენტის სახეები მეტად ღირებული და მნიშვნელოვანია, როგორც ტერმინოლოგიურად, ასევე შინაარსითაც. თუ დავაკვირდებით აჭარული კოსტუმის ორნამენტს, თვალნათლივ დავინახავთ, რომ განსაკუთრებით მდიდრულად იგი ქალის სიხმაზეა წარმოდგენილი. „ახალგაზრდა ქალები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ სიხმის შემადგენელი ნაწილების შემკობაში, რაც ნაირნაირი სახეებითა და დახვეწილი ქარგულობით ხასიათდებოდა. შესამკობ მასალად იყენებდნენ სხვადასხვა ფერის აბრეშუმის ყაინთებს, ფერად ძაფებს და ღილებს. ფერთა შეხამებასაც ყურადღება ექცეოდა. ერთმანეთთან იყო შეხამებული წითელი და შავი, ყვითელი და მწვანე, შავი და მწვანე. სახეთა მრავალფეროვნებით გამოირჩევა სიხმაზე გამოყვანილი ორნამენტი. აქ ვხვდებით, როგორც გეომეტრიულ და მცენარეულ, ასევე ზომომორფულ მოტივებს. სიხმაზე გამოყენებული მცენარეული ორნამენტების ხალხური სახელწოდებებია: სამყურა, ნამვიტოტა, ზვინა, კუკულები, ვარდი და ა.შ აქვეა სამეურეო იარაღების სტილიზებული გამოსახულებანი, კერძოდ ხერხიკბილა, ნამგალი და კავები. გეომეტრიული ორნამენტიდან გვხვდება სამკუთხედები, ოთხკუთხედები, ტეხილი ხაზები. მნიშვნელოვანია მზის სიმბოლოსა და ჯვრის შენიღბული გამოსახულებანი. ეს სახეები ისე არიან ურთიერთმერწყმულნი და ზომიერად განფენილნი, რომ საბოლოო ჯამში სიხმას მდიდრულ ელფერს აძლევდა“ (სამსონია, 2005: 65).

ზემო აჭარულ ქალთა სამოსში ჭარბადაა გამოყენებული ყვითელი ფერი. აჭარული სამოსის კაშკაშა ფერთა სიუხვე (წითელი, ჟოლოსფერი, მწვანე, ხაკისფერი, შინდისფერი, ლურჯი) სავარაუდოდ, თურქულ სამყაროსთან მჭიდრო იძულებითი კონტაქტის შედეგი უნდა იყოს. ლაზურ სამოსში აჭარულთან შედარებით ნაკლები ფერებია გამოყენებული. აქაც,

აჭარულის მსგავსად, სამოსის ძირითად ფერებად შერჩეულია არა რომელიმე ერთი და ორი ფერი, არამედ რამოდენიმე, როგორცაა – იისფერი, შინდისფერი, ლურჯი და მწვანე. მეორეულ ფერებად კი დომინანტ ფერთა ტონებს ეძიებდნენ., ნაცრისფერი, ყავისფერი, წითელი თუ სხვ. ქალის სამოსზე ტიპოლოგიურად წარმოდგენილია როგორც ერთსახოვანი – გეომეტრიული, მცენარეული, ანთროპომორფული და ზოომორფული სახეები, ასევე შერეულსახა – გეომეტრიულ-მცენარეული, მცენარეულ-ანთროპომორფული, გეომეტრიულ-ანთროპომორფული, მცენარეულ-ზოომორფული და გეომეტრიულ-ზოომორფული მოტივები. ხშირია მცენარეთა სტილიზებული დეკორები. მცენარეული მოტივები ქართულ სამოსზე გაცილებით ხშირადაა წარმოდგენილი, ვიდრე სხვა დანარჩენი. ჭარბობს ასევე სტილიზებული მცენარეული ორნამენტი. ხაზოვან ფიგურათა შესამკობლად გამოყენება ნაწილობრივ აჭარულ სამოსშიც აღინიშნება. აჭარული სამოსი, გურულის მსგავსად, ხერხისპირულის ორნამენტიც იმკობოდა. ასევე გამოიყენებდნენ რომბებს, კვადრატებს, წრეებს, სწორ, ზიგზაგ და ტეხილ ხაზებს. ირიბი, ორი პარალელური დახრილი ხაზისგან შემდგარი ჯვრის გამოსახვა აჭარელთა ეთნოგრაფიულ ყოფაშიცაა დადასტურებული. ამგვარ ჯვარს აჭარლები შენიღბულ ჯვარს უწოდებენ. თურქეთთან არსებული პოლიტიკური ვითარების გამო, ისინი იძულებულნი იყვნენ ჯვარი დაემალათ. სამოსის გარდა, შენიღბულ ჯვარს გამოსახავდნენ სახლის ქერსა და ჯამეს შიგა ინტერიერში. ფარულად ჯვრის გამოსახვის გარდა, აჭარულ ეთნოგრაფიულ ყოფაში დაფიქსირებულია მკვეთრად გამოსახული ჯვრებიც, რომლებიც თან ახლავს ციურ სხეულებს.

ბორჯღალი გეომეტრიული ხაზებისაგან შემდგარი მარტივი არქაული ორნამენტი, რომელიც მზის, მცხუნვარების, სიცოცხლის, მარადიულობის, ბედნიერებისა და ჯანმრთელობის მნიშვნელობითაა ცნობილი ცივილიზებული ხალხების უძველეს კულტურებში. ბორჯღალს ქართულ ენაში რამდენიმე შესატყვისი აქვს. ესენია: ბორჯღალა, მეგრული ბარჩხალი და აჭარული ბორჩხალი. ბორჯღალი საქართველოში მასობრივად გავრცელებული ორნამენტი. განსაკუთრებული სიხშირითა და ვარიაციებით იგი გამოსახულია ხითხურობაზე. ამ ორნამენტით საქართველოს ყველა კუთხეში ამკობდნენ კიდობნებს, სკივრებს, სახლის შიგა და გარე ინტერიერს, ავეჯსა და სხვ. ბორჯღალის ორნამენტი ასევე ფართოდ იყო გავრცელებული ოქრომჭედლობაში, ხალიჩურ ნაწარმზე და ა.შ.

ქართულ ორნამენტიკაში მარადიულობის აღმნიშვნელი გეომეტრიული ელემენტი – სპირალური ფიგურა, აღმოსავლეთ საქართველოს მთისა და ზემო აჭარულ ჩაცმულობაში ფიგურირებს. გეომეტრიულ სიმბოლოებში მცენარეულის შერევა შედარებით გვიანდელ პერიოდს – XX საუკუნის დასაწყისს ემთხვევა. ერთმა მეორის ჩანაცვლება

სრულად ვერ მოახერხა და საბოლოოდ შერეულ ტიპად დარჩა. ასევე არის ისეთი შემთხვევები, როცა ზოომორფული გამოსახულება გეომეტრიული მოხაზულობებითაა გამოსახული. მაგალითისთვის ავიღოთ ხარი, ცხვარი და ირემი. ხარის გამოსახულება ხევსურულ ორნამენტში რქის სახითაა მოცემული, ირმის გამოსახულება სტილიზებული ირმის რქის მოხაზულობით მოხეური ტანსაცმლის დეკორში იკითხება, ხოლო ცხვარი წარმოდგენილია ფშაურსა და აჭარულში სპირალური, ხვიარა ორნამენტის სახელწოდებით.

მცენარეულ მოტივებს იყენებდნენ მოსაქარგ ქსოვილზეც. საქარგავ სახედ იყენებდნენ ლობიოს, მაცვლისა და ჯონჯოლის ყვავილებს, გაშლილ და გაუშლელ ვარდებს, ოთხ, ხუთ, ექვს და რვაფურცლა ყვავილებს, სამყურა ბალახს; დეკორს ქმნიდნენ მუხისა და მარწყვის ფოთლებით, ხან რტოებითა და ტოტებით. ქართული ნაქარგობისთვის სახასიათოა მანების, ხორბლის თავთავების, სიმინდის ღეროების (მხოლოდ აჭარაში), ნუშის გულებისა და ვაზის ორნამენტი.

ვაზის გამოსახულებას იყენებდნენ ხეზე კვეთილობაზეც. ამკობდნენ სახლის ფასადებს, აივნებს, შიგა ინტერიერს აჭარაში, დეკორატიულ ნივთებს, ლითონის ჭურჭელს, იარაღს, სამკაულს, სამოსის ელემენტებს.

მანის ორნამენტი საქართველოში სავარაუდოდ, სპარსეთიდან გავრცელდა. მანის ორნამენტი ხშირადაა წარმოდგენილი არა მარტო ქართული სამოსის დეკორზე, ასევე ოქრომჭედლობაში, ხითხურობაში, ხალიჩურ ნაწარმზე, მეთუნეობაში და ა.შ. გამორჩეული სიხშირით იგი აჭარულ ხითხურობაშია დადასტურებული. მანის დეკორითაა შემკული აჭარული სახლის შიდა და გარე ფასადები, საყოფაცხოვრებო დანიშნულების საგნები და ა.შ.

ორნამენტებით მდიდარია ხალიჩები – ჯეჯიმები, რომელსაც მაღალმთიან აჭარაში ხმარობდნენ იატაკზე დასაფენად, საწოლებზე – „სექვებზე“ გადასაფარებლად, აგრეთვე კედელზე გასაკრავად. „ხალები“ – როგორც ადგილობრივად ეძახიან იქსოვება მატყლის მისაქსელით და გამოირჩევიან თავისებური ხალიჩური ორნამენტის სტილით. სურათის კომპოზიციაში მოცემულია უმეტესად გეომეტრიული ორნამენტები: რომბები, კვადრატები, სამკუთხედები, მცენარეული კომპოზიციები კი თითქმის არ გვხვდება.

და ბოლოს, ჩვენს მიზანს შეადგენს ასევე, აჭარის ტრადიციული ყოფისა და კულტურის ამსახველი ეთნოგრაფიულ-ფოლკლორული მასალებით ჩაფწვდეთ და პრაქტიკულად ავითვისოთ აჭარული ქსოვის, ღებვის, ქარგვის, ორნამენტული ხელოვნების, ფარდაგების, ჯეჯიმების და სხვათა შექმნის ხელოვნების საიდუმლო. მოხსენებაში მხოლოდ მცირე ნაწილია წარმოდგენილი, სამეცნიერო პროექტით დაგეგმილი შესასრულებელი ამოცანებისა. თქვენს წინაშე პრეზენტაციის სახით

წარმოდგენილი ფოტომასალა კი მაგალითია იმისა, თუ რა გამოწვლილვითაა მოძიებული მუზეუმებში დაცული და ველზე მოპოვებული მასალები. რომელიც წარმოადგენს ტრადიციული ქართული ყოფა-ცხოვრებისა და თანადროულობის სინთეზს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ნოღაიდელი, 2017: – ნოღაიდელი ნ., „ვეიქრობის ტრადიცია და ლექსიკა (აჭარა)“, გამომცემლობა ბათუმის შოთა რუსთაველის სახ. უნივერსიტეტი, ბათუმი, 2017, გვ. 227.
2. რაზმაძე, 2021: – რაზმაძე ნ., „ქსოვილის ორნამენტი აჭარიდან“, თბილისი, 2021, გვ. 144
3. სამსონია 2005: – სამსონია ი., „ხალხური ტანსაცმელი აჭარაში“, ისტორიულ-ეთნოლოგიური გამოკვლევა. გამომცემლობა „აჭარა“, ბათუმი, 2005, 187გვ.
4. Kartsidze, 2024: – Kartsidze N., Ugrekheldze I., Sarava N., Sulaberidze D., Glazed ceramic vessel with the image of a bird from the Kutaisi Historical Museum. *Global Science: Prospects and Innovations. Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference* , Liverpool, United Kingdom.: Cognum Publishing House. Retrieved from, 2024, pp. 412-420.
5. <https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-science-and-education-7-9-03-2024-chikago-ssha-arhiv/>
6. Kvantidze, 2023: – Kvantidze, G., Lursmanashvili, L., Pailodze, N. and Abesadze, N., Modern Aspects of Tushetian Handicraft (Coloring, Knitting, Decor). *History, Archaeology, Ethnology* [Online], 2023, no. IX, pp. 230-241. <http://www.sciencejournals.ge/index.php/HAE/article/view/361>. Date accessed: 18 may 2024. (In Georgian)
7. Lursmanashvili, 2022: – Lursmanashvili L., Kvantidze G. and Failodze N., Color Harmonization in Georgian Ornaments. *Georgian Scientists* 2022, Vol. 4, no. 5, pp. 369-382. doi.org/10.52340/g.s.2022.04.05.41 (In Georgian)

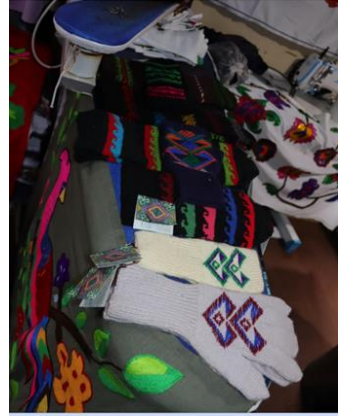
ილუსტრაციები

1. მზევინარ ირემაძე მქარგველ ქალბატონებთან ერთად. მზევინარ ირემაძის სახელოსნო. სოფ. ღორჯომი.
2. მზევინარ ირემაძის სახელოსნოში შესრულებული ნაქარგი და ნაქსოვი ნივთიერი მასალა. სოფელი ღორჯომი
3. ნაქარგობა. ავტორი ლამარა ირემაძე. სოფ. ღორჯომი
4. აჭარული შალის წინდები. ავტორი სედა ირემაძე. სოფ. ღორჯომი

5. აჭარული შალის პაჭიჭები. ჭვანას ეთნოგრაფიული მუზეუმი. დამარსებელი და ხელმძღვანელი ტარიელ ბოლქვაძე
6. სატანსაცმლე სკივრის ფრაგმენტი, თუნუქის ფურცლებით გალამაზებული. XX ს. I ნახ. რამინი დანიძის ოჯახის კერძო საკუთრება. სოფ. მირვათი
7. აჭარული ფარდაგის ფრაგმენტი. ნუშიე ცინცაძის ოჯახის კერძო საკუთრება. XX ს. I ნახ. სოფ. კირნათი
8. აჭარული ჯამეს ჭერის მოხატულობა. სოფელი მარადიდი.

სურ. 1.

სურ. 2.

სურ. 3.

სურ. 4.

სურ. 5.

სურ. 6.

სურ. 7.

სურ. 8.

დიდ მადლობას მოვახსენებთ ბატონ აკაკი ბერიძეს ექსპედიციის სწორი და საინტერესო მიმართლებით წარმართვისათვის. იმ წვლილისათვის, რაც შეიტანა აჭარის ორნამენტის კვლევის საქმეში.